

NYOMKERESŐ • MAGYAROK A NAGYVILÁGBAN

COMENIUS NAGYAPJA MAGYAR VOLT

De ki volt Comenius? – kérdezitek, kis nyomkereső társaim. Ti még nem hallottatok róla, de tanítóitok tudják, hogy ő minden idők egyik legnagyobb pedagógusa, a neveléstudomány atyja. Berecki olvasóink is naponta találkoznak a nevével, ugyanis róla nevezték el iskolájukat. Hogy miért? Életútja nem kötődik a székely faluhoz, de ott is, akárcsak a világ sok-sok iskolájában az ő tanításai alapján nevelik a gyermekeket a tudás tiszteletére, emberségre és istenhitre. A sárospataki Comenius Tanítóképző Főiskolának még nyomósabb oka van arra, hogy nevét viselje: a nagy tudós négy éven át a pataki kollégium tanára volt.

1592-ben született Csehország keleti, morvák lakta tartományában. A világ cseh vagy morva tudósként tartja számon, egyik írásában maga is Morvaországot nevezi édes hazájának, önéletrajza szerint nemzetisége morva, anyanyelve cseh. Morva neve Jan Amos Komenský volt. Ezt latinosította Johannes Amos Comeniusra. Akkoriban sok tudós használt latin nevet, hiszen a tudomány nyelve a latin volt. Ő maga is latinul írta könyveit. A latin Comenius néven ismeri és tiszteli ma is az egész világ.

Mi is csak azért firtatjuk eredeti nevét, mert ez vezet nyomra bennünket.

Több korabeli forrásból is kiderül, hogy nemcsak a Comenius, hanem a Komenský is felvett név, azt jelenti, komnai, azaz Komnából való. Ez egy falu a tudós születési helyéhez közel. Itt volt tisztartó és bíró Comenius nagyapja, aki a családban elsőként toldotta nevéhez a Komenský-t: Jan Szeges Komenský, azaz Komnai Szeges János.

Ez bizony magyar, mégpedig székely név. A Szeges mellett egy sereg magyar családnevet találunk a környék egyházi anyakönyveiben. Maga a járás neve Űherské Hradiště (jelentése: Magyarföldvár). A falu, ahol Comenius gyermekeskedett, s talán született is, Űherský Brod, azaz Magyararrév. Márpedig ha egy körzetet, egy települést Magyarznak neveznek, ott számottevő arányban kellett magyaroknak élniük.

Honnan kerültek oda? A szomszédos Magyarországról. Akkoriban ugyanis idáig terjedt Magyarország. Ami ma Szlovákia része, az hajdan a magyar Felvidék volt. Az ország határait, azaz a gyepükre várakat építettek, és székely határőr katonákat telepítettek. Egyik ilyen vár lehetett Magyarföldvár (Űherské Hradiště), és egy székely határőr leszármazottja

Comenius nagyapja, Szeges János.

Más kutatók szerint a Szegesek sok magyar családdal együtt a Dózsa György vezette parasztháború leverése vagy a mohácsi vész után menekültek Morvaországba.

A sokáig zárt közösségben élő magyarok idővel beolvadtak a többségi morva lakosságba, de a település- és családnevek elárulják az eredetet. Ha megőrződnek. Comenius családjában sajnos a nagyapa Szeges Jánosból Jan Szeges Komenský lett, az apa, Szeges Márton már ki is hagyta nevéből a Szegest: Martin Komenský néven vált ismertté mint

Comenius,
a nemzetek tanítója

Írjátok meg a két magyar történelmi esemény évszámát.

Uherský Brod (Magyarrév) tekintélyes polgára, a Morva Testvérek vallási csoport híve.

Ez a hitközösség gondoskodott a korán árvaságra jutott Comenius neveltetéséről, és tanulmányai befejeztével ennek lett lelkesze, később püspöke. Sok csapást mért rá az élet. Felesége és két gyermeke a pestis áldozata lett, faluját elpusztította a válásháború. Hittársaival együtt a lengyelországi Lesznóba menekült. Minél többet szenvedett, annál inkább aggódott embertársaiért. A bujdosás éveiben is azt kutatta, mi tehetné jobbá a társadalmat. A megoldást a nevelésben találta meg. Vallotta, hogy csak a keresztény hitre és a tiszta tudományokra tanító iskolák menthetik meg a világot.

1650-ben Lorántffy Zsuzsanna fejedelemasszony és fia, Rákóczi Zsigmond meghívására Sárospatakra érkezett, és 1654-ig a református kollégium tanára volt. Hozálátott egy hétosztályos elemi iskola felállításához, melynek diákjai számára itt írta meg (természetesen latinul) két legismertebb művét: *Az iskola mint játékszín* és *A látható világ képekben* című tankönyveket. Utóbbinak képeit maga rajzolta. Sok nyelvre lefordították, és évszázadokon át Európa-szerte ebből tanultak a kisdíákok.

Sárospatak után ismét Lesznóba, majd Hamburgba, végül Amszterdamba költözött. Itt halt meg 1670-ben. Életét – csupán dióhéjban – azért meséltem el, hogy felvilanthassam emberi és szellemi nagyságát.

Comenius 350 évvel ezelőtt megfogalmazott elvei a nevelésről, az iskoláról ma is érvényesek. Ő az első modern pedagógus, a nemzetek tanítója. Életműve az egész világe. Nemzetként a csehek, azon belül is a mor-

Mester és tanítványa Comenius tankönyvéből

*Tota vita schola est.
Iskola az egész élet.
Comenius*

vák vallják magukénak. Azzal, hogy kinyomoztuk, apai ágon magyar származású, nem akarjuk kisajátítani, magyarnak kikiáltani, de az igazságot mindenkinek tudnia kell róla. 1968-ban Milada Blekastad, cseh származású norvég kutató, majd több életrajzíró is bizonyította, hogy Comenius eredeti családneve Szeges volt.

Miért nem tudja ezt minden magyar?

Miért nem tudja a világ?

Comenius a Morva Testvériség lelkészeként erős morva öntudattal is vállalta magyar őseit. Utolsó művének ajánlásában áthúzta a megkezdett Komenský nevet, és azt kanyarította oda: Szeges.

Mi miért nem vállaljuk őt?

Pedig jól ismerte nyelvünket, sokat írt sajátosságairól. De mindennél értékesebb számunkra sárospataki beköszöntő beszéde, amelyben így szólítja meg a magyarokat: *O, mi Hungari, dilecti mei Hungari, Hunni; dilecta Hungara gens!* – *Ó, magyarjaim, kedves magyarjaim, hunjaim, kedves magyar nemzet!*

Zsigmond Emese

A megfejtéseket honlapunkon közöljük:
www.napsugar.ro/megfejtések.php

